

כלכלה

תורה חדשה

באחת מהדורות החדשות השבוע נתבשרנו על לידתה של תורה כלכלית חדשה. מקורה של התורה: "מקור בכיר באוצר", שאמר, כפי שצוטט ב"קול ישראל", כי חוסר-אחריות הוא לצפות לעליית מחירים, וכי הבעיה של האינפלציה אינה המחירים, אלא הציפיות לעלייתם.

במילים אחרות: אם עם ישראל, "חושב", שמחירי הדלק יעלו, הם באמת יעלו, לא משום שהדלק בחו"ל התייקר (או הוזל), אלא משום שאנחנו, "חשבנו" שהוא יתייקר. מה שעשה האוצר עד לאחריה — הוא מילא את ציפיותינו. ולמה זה נבוא אליו בטענות. אותו היגיון אומר, שאם נפסיק, "לחשוב", המחירים לא יעלו, ואם "נחשוב" בצורה "חיובית", מחירי הדלק, הטלוויזיות, הדיירות, המכוניות, הלבן והגבניה הצהובה ואפילו הירקות, ירדו. ואז רבותי, יקרה מה שהבטיח לנו האוצר — המחירים לא יעלו, תיגמר לנו האינפלציה. השקל יהיה יציב, לא יהיה עוד צורך בלוחות של שערי מטבע-חוץ יומיים ביומונים; לא יהיה צורך בביטוחי-שער. הביטחון בשער יהיה מבוסס על האחריות הקולקטיבית שלנו ו, במחשבה" שהמחירים לא יעלו והאינפלציה תרד.

הצד השני, היותר מעשי של תורה זו, אומר, שליתר ביטחון, כדאי גם להזרים הרבה כסף, כמו למשל 2.8 מיליארד שקל בחודש אחד (יוני); ואז יהיה לאנשים הרבה כסף, וכשזה הרבה כסף, אפשר לחשוב באורח חיובי, לא לצפות לעליית מחירים, ולהיפך, להשקיע את ה"הרבה כסף" בתוכניות היסכון של האוצר; והאוצר יחזור וישקיע את הכסף ב"אורח חיובי", במיפעלים כושלים, בישיבות לתפארת (של אג"ל) ובתקציב הבחירות לכנסת ה-11.

התורה החדשה מבית מדרשו של האוצר, עושה לנו שרות. עד עכשיו היינו סבורים (להבדיל מחושבינו) שהאינפלציה מקורה בעודף הצריכה הממשלתית. עכשיו מתבררת האמת לאמיתה. האינפלציה לא היתה ולא נבראה אלא במוחנו מלא הציפיות; כיוון שכך, הבה נסיר את גידולי הציפיות והאינפלציה תחלוף מאליה.

המערב מתאושש

כלכלת מדינות המערב מתאוששת; המיתון הכלכלי, שהיה מנת-חלקן של המדינות המתועשות במערב ובעיקר באירופה וארצות-הברית, הולך ונעלם. למה זה חשוב? ראשית, משום שישראל היא חלק מן המערב המתועש. וסיבה שנייה — כשלהם יהיה טוב גם לנו יהיה קצת יותר טוב.

וכך מציג זאת הצוות הכלכלי של שבועון החדשות האמריקאי "ניוזוויק", באומרו שהדרך להתאוששות תהיה איטית, אך כל המאפיינים הכלכליים העיקריים הם בכיוון הנכון — שיפור, התקדמות.

שלושת המרכיבים העיקריים בסקירה הם: הצמיחה, האינפלציה והביקוש לנפט. התחזית היא שבשנת 1982 יגדל התוצר ב-4%, לעומת כ-2% ב-1980 ו-1979. האינפלציה תגיע ב-1982 למוצע עולמי של 9%, לעומת 11% ו-13% אחוזים בשנים 1980 ו-1979. ב-1981 תרד צריכת הנפט לכ-47 מיליון חביות ליום, לעומת כ-49 מיליון חביות ביום ב-1980 ויותר מ-51 מיליון חביות נפט ליום ב-1979. יחד עם הירידה בביקוש, חלה גם ירידה במחירי הנפט, וזה לא פחות חשוב.

בסקירה זו יש הרבה נתונים; אחד מהם מעניין ומאלף במיוחד. מדינות העולם השלישי (המתפתחות) חייבות היום לארצות המערב כ-500 מיליארדי דולרים. בנקאי המערב נעשו לאחרונה יותר אופטימים — הם החלו להאמין ביכולתן של מדינות אלה להחזיר את חובן, וזאת למרות שיעורי הריבית הגבוהים יחסית, שבהם הם חייבים היום.

הבורסה

החגיגה התחילה?

באיזו זהירות צריך לתת כותרת. מי יודע? אם באמת תוצאות הבחירות הן שגרמו להתחלת החגיגה, כפי שחזו כל האינטליגנטים של הבורסה; מה יהיה כשתורכב הממשלה. ואיזו ממשלה.

השבוע ניסינו לעשות מלאכה קלה. ביום שישי האחרון פנינו, באורח רשמי, לכמה בנקים וחברי בורסה אחרים. שאלנו — מה יהיה עכשיו, תנו לנו הערכה זהירה, נניח לתקופה של שלוש שנה חודשים. מה על הישראלי הממוצע לעשות, במה ישקיע את כספו. תשובות של ממש לא קיבלתי. כולם זהירים. אצל שני בנקים היתה התשובה: אנחנו צריכים לדעת למי מועדת החליפה, מי הוא המשקיע; אבל, הכי בטוח להשקיע במניות הבנקים ובקרנות הנאמנות שלהם. תודה. בבנק אחר אמרו לי, מה שכתבת בשבוע שעבר, טוב גם לה שבוע. מי שחושב שהמדד יעלה מהר וגבוה, שייקנה צמודים. מי שרוצה קצת להרוויח, שיקנה קצת מניות חופשיות, מה יש, החגיגה לא התחילה?

והיה שוב אותו ברק שאמר לי, תשמע, מי שיש לו כסף, שילך על כל הקופה, במניות אפשר להרוויח, והרבה. רק עצה חכמה ויוצאת-דופן אחת נכנסה לי לרשת. אבל זה לא הבנק

מזכלה ממוכנתית משואה לתקומה

שאחראי לה. את העצה נתן לי יועץ, על חשבון הפרטי, והרי היא.

זהב למה לא?

מי שרוצה להתנתק לגמרי מהמשק הישראלי, ולא להיות תלוי בקואליציה שתוקם, או לא תוקם, יכול היום להשיג קצת זהב. המחיר נסוג לגבול 400 ה"דולר לאונקיה, כאשר רק לפני שנה היה מחירו כמעט כפול. מציאה של ממש. אפשר לקנות בבנק, אבל אז צריך לשלם מע"מ. אפשר גם לקנות מטבעות זהב ישראליות, "כבדות", שהופצו בסדרות גדולות, בהן הפרמיה הנומיסמטית אינה עולה על 15%. כלומר: מחיר המתכת פלוס 15 אחוז ערך אספני. אז מה כדאי לקנות? קחו למשל מטבעות, "בוגוריון", "בונדס" ומדליות מיבצע יונתן. אלה, אומר המומחה, כדאי לקנות. ועוד עצה: אפשר לקנות כסף, לא מטבעות ושטרות, מתכת. עליה לא גובים משום-מה מע"מ. רואים אתם. יש עצה.

סגנים - משנים - מנכ"לים

"אין יסוד לידיעה אשר פורסמה ב"עיתונכם מיום 28.6.81 לפיה עומד ד"ר אוטנווסר לפרוש לגימלאות בקרוב." זהו לשון המיתב של דובר הבורסה. וכיוון שד"ר אוטנווסר אינו יוצא לגימלאות, ימשיכו לכהן בבורסה שני מנכ"לים. מהשבוע, על-פי החלטת הנהלת הבורסה, יהיו לה גם שני מישנים למנכ"ל(ים) קסלר ושילר, ושלושה מנכ"לים, מנהל יחידת המחשב, מנהל המיסחה, ומנהל יחידת הביקורת. מקובל במינהל תקין, שבין היתר, מיספר הסמכ"לים הוא מונקצה של מיספר העובדים. במיקרה שלנו, של הבורסה, מיספרם של סגני המנהל ה"כללי והמישנים למנהל הכללי הוא פונ-קציה של הסכמי חשך; ללמדך ש"תואר אינו רק תואר תפקיד, אלא דרך בדוקה לעקוף מיכשולים המאפשרים לבורסה לשלם משכורות גבוהות יותר. עיקר שכתנו: מיספר עובדי הבורסה, שימו לב, מתקרב לשמונים.

בוקים

דירוג עולמי

בגיליון יוני של "דה נקר", ירחון יוקרה בריטי לענייני בנקאות, פורסמה הרשימה המדרגת את 500 הבנקים ה"גדולים בעולם ב-1980. ברשימה מכובדת זו, מצאנו לא רק בנקים אמריקאים ו-אירופים ויפאנים ענקיים, אלא גם ארבעה בנקים ישראליים.

"בנק לאומי" מדורג במקום ה-98 (לעומת המקום ה-81 ב-1979); "בנק הפועלים" במקום ה-102 (עלייה של שלושה שלבים לעומת 1979); "א-ידיבי"

מספר המשרדים של המערכת

שנה	בארץ	בחול
1975	967	48
1976	991	56
1977	1,021	65
1978	1,046	71
1979	1,074	82
1980	1,099	

אחזקות בנקאיות במקום ה-107 (נסיגה של חמש דרגות מהמקום ה-102); "ה" אחרון ברשימת "כוחותינו" הוא "בנק המזרחי", שעשה קפיצה מרשימה מה"מקום ה-476 ב-1979, למקום ה-414 ב-1980.

איך קובעים את מיקומו של בנק בדרוג העולמי. עניין מסובך; נזכיר כמה מרכיבים: היקף המאזן, פיקדונות, הון וקרנות, הכנסות, רווח לפני מס, היחס בין ההון לנכסים ועוד.

עוד מילה. מיספר סניפי הבנקים ב"ישראל הגיע בסוף 1980 ל-1067; סך כל הפיקדונות בשקלים ובמט"ח בסוף 1980 במוסדות בנקאיים הגיע ל-241 מיליארדי שקלים. ההוצאות המינהליות של מערכת הבנקאות הסתכמו ב-1980 ב-4.4 מיליארד שקל, גידול ריאלי של 15.7%. מיספר העובדים במערכת הבנקאית גדל ב-6.3%, לעומת 1.1% במשק כולו.

נתונים מחכימים אלה לקוחים מ"דו"ח המפקח על הבנקים, שיפורסם ה"שבוע.

אלתי, למה צריכה חברה ממשלתית, שבידה המונופול על שרות כה חיוני כחשמל לגבות את רווחיה כראות-עיניה — פעם אחת על השימוש בחשמל, ופעם שנייה כעונש על כך שאנו כולנו חייבים להיות צרכניה של חברת-החשמל. ובכן, מתברר שלגבייה זו יש הצדקה מלאה.

סיבה ראשונה, הפחות חשובה, היא: עובדי חברת-החשמל הם קבוצת העוב"ם דים בעלת השכר הגבוה ביותר במשק. מגיע להם. עובדה. הם יכולים לסדר לנו חגיגות, "אין חשמל" ורק הם. אז כדי שיהיו בסדר איתנו, מגיע להם משכורת טובה.

סיבה שנייה, עוד יותר חשובה: מן המפורסמות הוא, שעובדי חברת-החשמל נהנים ממוצרי החברה ללא-תשלום. כי ידוע מייצרת חברת-החשמל — חשמל, וכל עובדיה מקבלים חשמל חינם, יותר מ-1000 קוט"ש לכל עובד לחודשים. זה הרבה כסף 710 שקל נטו; ועל מה שמקבלים חינם לא צריך לשלם מע"מ, עוד היסכון של 85 שקל. הם גם אינם חייבים ב"תשלום קבוע"; הרי הם קבועים בחברת-החשמל.

לא רק עובדי החברה פטורים מתשלום לזר. עבור החשמל שהם צורכים. גם הפנסיונרים של החברה פטורים מתשלום לזר. עבור החשמל שהם צורכים. ולא רק אלה, גם השאירים, אשת הפנסיונר זכאית לחשמל חינם. לא רק היא, גם ילדיה הגרים בדירתה זכאים לחשמל חינם. זה ועוד. גם כשאלמנת הפנסיונר גרה, למשל, בבית-אבות, וילדיה גרים בדירתה, אך כתובתה לענייני פנסיה ב"דירתה, ילדיה וכל מי שגורג בדירתה זכאי לחשמל חינם. וזה עוד לא הכל. עכשיו אתם בוודאי מבינים עבור מה אנו משלמים, "תשלום קבוע".

חברות

פנסיה חשמלית

קראתם פעם את "הצד השני" של חשבון החשמל שלכם; ובכן, תעריף החשמל הביתי, נכון לחיום, הוא 71 אגורות חדשות לקוט"ש (קילוואט/שעה); קצת יותר מ-7 ל"י ישנות. כמה לדעתכם עולה לחברת-החשמל אותו קוט"ש מפורסם? 5.3 סנטים אמריקאי, וזה כולל כבר את כל הוצאות ההון והתפעול.

על-פי השער היציג של הדולר, ערכם של 5.3 סנטים הוא 6.2 אגורות חדשות. משהו יותר מ-6 ל"י ישנות. ההפרש 9 אגורות, או כמעט 1 ל"י. וזה הרבה מאוד.

כל צרכן חייב, נוסף על התשלום עבור צריכת החשמל, לשלם גם 17 שקל (170 ל"י ישנות) כ"תשלום קבוע". נש-

דלק

מחירים מחכימים

מחיר ליטר בנזין 94 בנובמבר 1971 היה 0.72 ל"י. באפריל 1981 היה מחיר רו של אותו ליטר 6.5 שקל; פי 9.0. בנזין 83 אוקטן עלה ב-71' 0.605 ל"י; ב-1981 6.2 שקלים; פי 10.2. ליטר נפט עלה ב-71' 0.26 ל"י; היום — 3.9 שקלים; פי 15.0. הסולר עלה ב-71' 0.205 ל"י, היום 3.7 שקלים; פי 18.0.

ביטוח

ההפסד - 100

מיליון שקל

בעוד שבועיים יתפרסם המאזן של "אבנר", החברה המשותפת לכל חברות הביטוח, הנובה את ביטוח החובה. ה"חברה אינה מחלקת רווחים. כל הכסף פים שברשותה מיועדים לתשלום נזקים. החברה הוקמה על-פי חוק הפיצויים לנפגעי תאונות-דרכים, שנכנס לתוקף בספטמבר 1976, והשנה יימלא חמש שנים להפעלתו.

ההקדמה ארוכה. זה חשוב, כדי ש"יהיה ברור על מה מדברים. במאזן של "אבנר", שיתפרסם בקרוב, מאזן 1980, יהיה כתוב שההפסד המצטבר של החברה הוא יותר מ-100 מיליון שקל. זה עלול להשפיע לרעה על כיסונם כשי"יעלה שוב התעריף לביטוח חובה ב"ספטמבר. וזה בוודאי ישפיע על המפקח על הביטוח, שבמשרד-האוצר, שבנוסף לעידכון האינפלציוני של תעריפי הביטוח, הוא יאשר גם עליה בגולל התוצאות ה"עסקיות של "אבנר" — ההפסדים.

ל"אבנר" כ-600 אלף מבוטחים, שהם בעלי מכוניות, טרקטורים, סטנועים, ב"קיצור לכך רכב מנועי, כולל חרכבת. החברה תיגבה השנה כ-600 מיליון שקל בביטוח חובה (נטו) — בלי דמים ודמי"גביה). היא גם תשלם יחד עם חברות הביטוח, 50 מיליון שקל לחודש לנפ"געי תאונות. אז כך, אם תהיינה פחות תאונות, נשלם פרמיה קטנה יותר; ו"בעצם למה לא? סעו בזהירות.